

**НАПРЯМКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ІНТЕГРАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ
СТУДЕНІВ У НАЧАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ВИЩИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ
УКРАЇНИ.**

©Шемигон Н.Ю., Тарасова Н.С
Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про авторів:

Тарасова Наталія Сергіївна: ORCID: 0000-0003-1132-9234; bocharova.natalya@gmail.ru; заступник начальника відділу міжнародних освітніх програм маркетингу та кар'єри; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська 16, м. Харків, 61003, Україна.

Шемигон Наталія Юріївна: ORCID: 0000-0002-1134-666X; astrid-@bigmir.net; кандидат педагогічних наук; доцент кафедри педагогіки та методики професійного навчання; Українська інженерно-педагогічна академія; вул. Університетська 16, м. Харків, 61003, Україна.

У статті розглядаються питання інтеграції іноземних студентів у навчальне середовище вищого навчального закладу, аналізуються наукові підходи до визначення терміну «інтеграція», визначаються напрямки, які впливають на ефективність даного процесу. Було проведено соціологічне дослідження серед іноземних студентів які навчаються в Українській інженерно-педагогічній академії, яке показало, що цілеспрямована педагогічна підтримка з боку кураторів полегшує пристосування іноземних студентів до навчального середовища ВНЗ. Виділено два основних напрямки роботи кураторів. Перший - ознайомлення з особливостями навчання у конкретному навчальному закладі: допомога у встановленні контактів з робітниками деканатів, викладачами, українськими студентами, налагодження контактів всередині групи, у гуртожитку. Другий напрямок в інтеграції іноземних студентів до навчального середовища ВНЗ - ознайомлення з культурним фоном на тлі якого відбувається їх навчальна діяльність, а саме, ознайомлення з містом в якому відбувається навчання, традиціями та історією України що, в свою чергу, сприяє культурній ідентифікації з новою культурою та збереження власної культурної приналежності.

Ключові слова: іноземні студенти, інтеграція, адаптація, куратори, навчальне середовище

Шемигон Н.Ю., Тарасова Н.С. «Направления педагогической поддержки интеграции иностранных студентов в учебную среду высших учебных заведений Украины».

В статье рассматриваются вопросы интеграции иностранных студентов в учебную среду высшего учебного заведения, анализируются научные подходы к определению термина "интеграция", определяются направления, которые влияют на эффективность данного процесса. Было проведено социологическое исследование среди иностранных студентов обучающихся в Украинской инженерно-педагогической академии, которое показало, что целеустремленная педагогическая поддержка со стороны кураторов облегчает приспособление иностранных студентов к учебной среде ВУЗА. Выделены два основных направления работы кураторов. Первый - ознакомление с особенностями учебы в конкретном учебном заведении: помощь в установлении контактов с рабочими деканатов, преподавателями, украинскими студентами, налаживание контактов внутри группы, в общежитии. Второе направление в интеграции иностранных студентов к учебной среде ВУЗА - ознакомление с культурным фоном на фоне которого происходит их учебная деятельность, а именно, ознакомление с городом, в котором происходит учеба, традициями и историей Украины что, в свою очередь, способствует культурной идентификации с новой культурой и сохранению собственной культурной принадлежности.

Ключевые слова: иностранные студенты, интеграция, адаптация, кураторы, учебная среда.

N. Shemyhon, N. Tarasova “Directions of pedagogical support of integration of foreign students in educational environment of higher school of Ukraine”

This article reviews the questions of foreign students' integration into the educational environment of the higher educational establishment, it analyses scientific approaches to the definition of the term "integration", defines directions influencing the efficiency of this process. The sociological research among foreign students of Ukrainian Engineering-pedagogy Academy was held. It shows that purposeful pedagogical support, received from tutors, facilitates foreign students' adaptation in the educational environment. Two main directions of tutors' work in this sphere have been defined. The first one is familiarization with the peculiarities of studies in the particular educational establishment: assistance in getting contacts with workers of dean's offices, teachers, Ukrainian students, setting good contacts inside the group, in hostels. The second direction of foreign students' integration into the educational environment of the higher educational establishment is their familiarization with cultural background in which the study, in particular with the city where they study, Ukrainian traditions and history, that promotes cultural identification with the new culture on the basis of preserving their own cultural belonging, and the development of both cultures.

Key words: foreign students, integration, adaptation, educational environment.

Постановка проблеми. Проблема навчання іноземних студентів у вітчизняних вищих освітніх закладах залишається актуальною на протязі багатьох років. Оскільки рівень професійної підготовки з яким іноземці повертаються в свою рідну країну свідчить про рівень української вищої освіти, про якість її фахівців. Питання в тому, що професійна підготовка іноземного студента, на відміну від підготовки українського студента, має додаткові аспекти, оскільки, складається не тільки з успішного засвоєння професійної складової навчання, але й потребує особливої уваги процес інтеграції іноземних студентів у нове початкове та культурне середовище. Цей процес для більшості іноземних студентів є доволі складним, оскільки ставить перед ними цілий комплекс проблем соціокультурного характеру – подолання стресу акультурації, прийняття нового соціального статусу – «студент», попередження дискримінаційних ситуацій. Саме від того як протікатиме процес інтеграції у нове середовище, маємо на увазі прийняття особистістю нового культурного, навчально-виховного та професійного середовищ, залежатиме успішність професійного навчання даної категорії студентів. Перед навчальними закладами постає проблема визначення чинників які впливають на ефективність та безболісність даного процесу. Організація цілеспрямованої педагогічної підтримки дозволить мінімізувати протиріччя між минулим досвідом та новим зовнішнім оточенням, полегшить процес інтеграції іноземного студента.

Аналіз останніх досліджень Проблемам соціально-педагогічного супроводу іноземних студентів приділяється значна увага наукового середовища. Так, дослідженню питання міжкультурної комунікації та професійно-педагогічного спілкування на етапі адаптації іноземних студентів до навчання в вищих навчальних закладах присвячені роботи І.Сафонова, В.Тихоновського, Н.Філімонової; особливостям професійної підготовки І.Мельничук, О.Яцицина, А.Ременцова та ін.

Останніми роками з'явилася значна кількість дисертаційних досліджень присвячених соціальній адаптації іноземних студентів до навчання у вітчизняних вищих навчальних закладах – О.Іщенко дослідив філософський аспект інтеграції іноземних студентів у освітній простір; Сін Чжефу педагогічну підтримку адаптації іноземних студентів, І.Штеймiller забезпечення процесів акультурації іноземних студентів. Однак, на наш погляд, недостатньо розкритими залишаються питання напрямків педагогічної підтримки процесу інтеграції іноземних студентів у освітнє середовище вищого учбового закладу та участі інституту кураторів у цьому процесі.

Метою даної статті є висвітлення процесів інтеграції іноземних студентів у освітнє середовище українських ВНЗ та вплив на цей процес кураторів академічних груп.

Виклад основного матеріалу. Що у сучасній науковій думці розуміють під терміном інтеграція? Так, І.Шапошнікова визначає інтеграцію, як ступінь включеності особистості до громадських структур і міру внутрішньої самоідентифікації з ними шляхом інтеріоризації цінностей і норм цієї структури [7, с.210]. Інтеграція розглядається також, як частина процесу адаптації, як етап який сприяє розвитку культурної ідентифікації з новою культурою на основі збереження власної культурної приналежності, а також розвитку бікультуралізму. У результаті інтеграція формує позитивне ставлення іноземних студентів до нової культури. Тобто процес інтеграції, на відміну від асиміляції, дозволяє з одного боку зберегти власну культурну ідентичність, а з іншого сформуванню лояльності по відношенню до особливостей інших культур. При цьому особистість, яка інтегрується в освітнє середовище, перебуває під впливом двох протилежних психологічних тенденцій: намагання зберегти набуті культурні особливості та отримати нові. [1, с.77]. Отже, інтеграція не є тотожною асиміляції, а навпаки, дозволяє особистості зберігати власну культурну ідентичність поряд з позитивним ставленням до нових явищ та умов дійсності.

Інтеграція іноземних студентів поділяється на професійну – пристосування до характеру змісту, умов, і організації навчально-виховного процесу, та соціально-психологічну – пристосування індивіда до групи і взаємин у ній, вироблення власного стилю поведінки. [2, с.13]. Від того, як довго відбувається процес соціальної інтеграції, залежать поточні і майбутні успіхи студентів іноземців. Успішність протікання інтеграційних процесів у цієї категорії студентів залежить від внутрішніх та зовнішніх факторів. До внутрішніх факторів відноситься інтелектуальна готовність самого студента, а до зовнішніх виховне середовище конкретного навчального закладу, яке складається з ректорату, адміністрації факультету, кафедр і кураторів груп іноземних студентів.

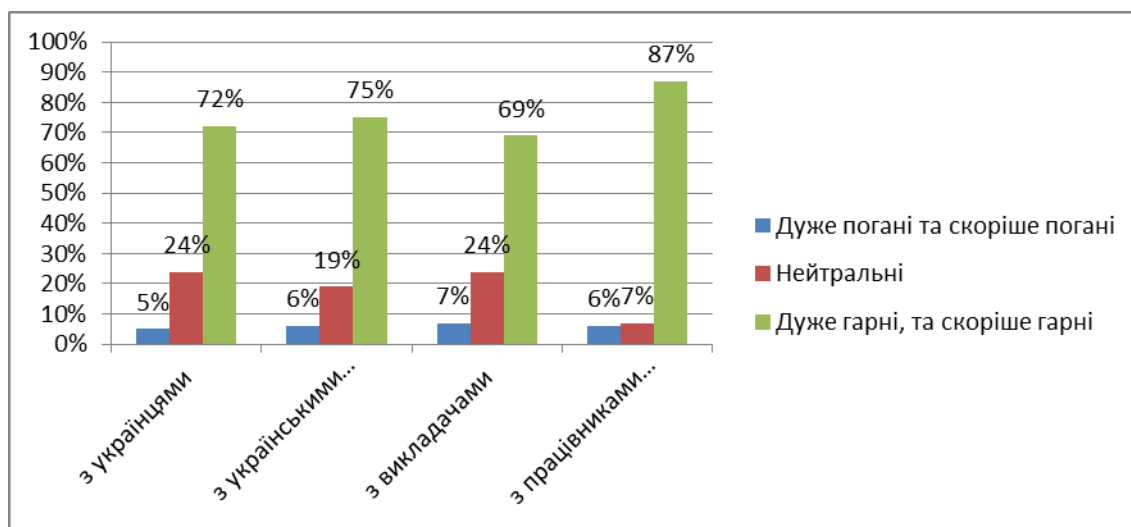
На нашу думку, провідна роль у забезпеченні процесу інтеграції студентів до нових навчально-виховних умов належить саме інституту кураторів. Оскільки спілкування на заняттях викладачів і студентів, має все-ж таки, дещо відсторонений офіційний характер. Діяльність куратора зосереджена на окремій групі і дає можливість безпосередньо на індивідуальному рівні працювати з іноземними студентами, включати різноманітні позааудиторні форми роботи, що дає можливість більш ефективно інформувати про нове оточення, про особливості навчального середовища, культури. Крім того, важливим напрямком інтеграції у навчально-виховне середовище ВНЗ є встановлення взаємодії з іншими суб'єктами освітньо-виховного процесу, а саме, міжособистісних відносин студента з викладачами, формування навичок гідної поведінки в групі, навчальному закладі, вміння спілкуватися з одногрупниками, здатності приймати і дотримуватися групових, колективних та суспільних правил життя. Всі вказані проблеми вирішуються за допомогою цілеспрямованої виховної роботи інституту кураторів. Таким чином, куратор допомагаючи встановлювати контакти з учасниками навчально-виховного процесу, інформуючи про нові умови та явища оточуючої дійсності сприяє процесу інтеграції студентів-іноземців до навчально-виховного середовища вищого навчального закладу.

Безумовно, на успішність процесу інтеграції іноземних студентів величезний вплив мають професійні якості особистості педагога, який здійснює кураторство над групою студентів. Наскільки куратор розуміє і переймається тими проблемами, які виникають перед іноземними студентами. З цією метою в Українській інженерно-педагогічній академії м.Харків, було проведено соціологічне опитування іноземних студентів яке мало на меті виявити: по-перше, проблеми з якими стикається дана категорія студентів; і по-друге, як студенти оцінюють допомогу кураторів у вирішенні проблем, що виникли.

Як зазначалося вище, приїжджаючи на навчання до України іноземні студенти, маючи специфічні етнічні та психологічні особливості, стикаються не лише з проблемами у навчанні, а й з проблемами комунікативного, соціокультурного та побутового характеру майже усюди: на вулиці, у магазині, в академії тощо. Не дивлячись на це, 72% іноземних студентів академії оцінюють відносини з українцями, як «добрі» та «скоріше добрі» і лише у 5% іноземних студентів відносини з українцями складаються «погано» або «скоріше погано». Аналогічна ситуація складається і у стінах академії: відносини з українськими

студентами, з викладачами і представниками деканатів (табл.№1), але, треба зауважити, що представники деканатів мають найкращі стосунки зі своїми студентами (87%).

Таблиця №1

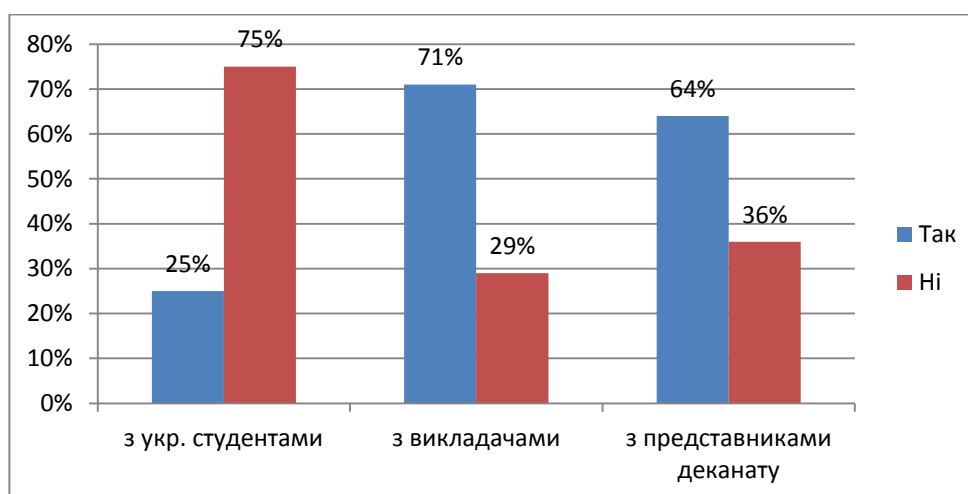

Інтеграція іноземних студентів являє собою багатофакторний процес входження, розвитку і становлення особистості студента-іноземця в навчальному просторі академії. Як зазначалося, важливу роль у цьому процесі відводиться в академії інституту кураторів, а тому докладного вивчення потребує робота, що ведеться у цьому напрямку кураторами іноземних груп.

Першим важливим показником, що дозволяє оцінювати роботу кураторів як позитивну, є той факт, що 96% студентів із Туркменістану знайомі з куратором їхньої групи, але в той же час лише 24% серед них знають ім'я куратора що може вказувати на формальне спілкування кураторів зі своїми групами.

Розподіл відповідей на питання «Чи допоміг куратор налагодити стосунки з українськими студентами, викладачами, співробітниками деканатів» дозволив виявити, що куратори приймають участь у налагодженні стосунків між іноземними студентами та викладачами і представниками деканатів, але майже не впливають на відносини у студентському середовищі (табл.№2)

Таблиця №2

Більшість іноземних студентів (79%) не стикаються з проблемами у ході навчальної діяльності, а серед тих респондентів, які стикаються з проблемами у навчанні (21%) задля їх вирішення найчастіше звертаються до деканату (32%) та до кураторів групи (31%), 20% респондентів, які мають проблеми з навчальним процесом, звертаються безпосередньо до викладача, який викладає предмет з яким виникли труднощі. 12% іноземних студентів за допомогою у вирішенні проблем з навчанням звертаються до старших студентів, і вже в крайньому випадку до батьків (5%).

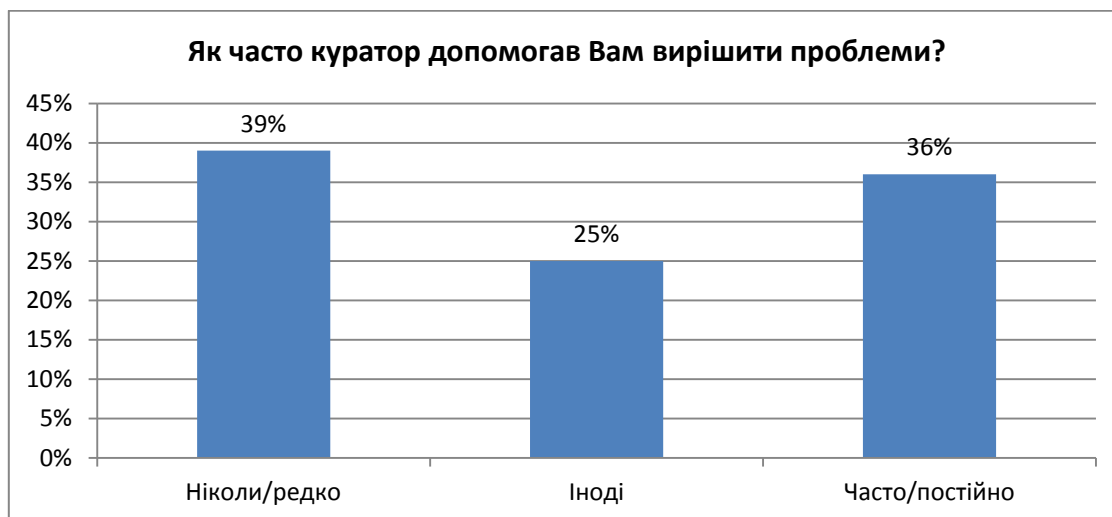
Серед проблем з якими респонденти звертаються саме до кураторів, найпопулярнішими є проблеми з успішністю (допомога у контролі поточної та семестрової успішності – 16% та вирішення проблем з успішністю -13%). Вагомим для іноземних студентів виявилось і те, що куратори проводять з ними бесіди і допомагають розібратися в різних складних темах (12%) та допомагають на сесії (11%). Іноземні студенти звертаються до кураторів і з проханням допомогти познайомитися з містом (10%), з особливостями навчання в академії (9%), вирішити побутові проблеми у гуртожитку (8%), допомогти прийняти участь у академічних заходах (7%). Ще менше студентів звертаються до кураторів за допомогою в ознайомленні з культурою і традиціями України (6%) та вирішенні проблем з викладачами (5%) та студентами (4%) академії (табл.№3).

Таблиця №3

Не зважаючи на те, що 84% респондентів відмітили, що Вони мають можливість звернутися до куратора за особистою консультацією та допомогою, 39% ніколи не користувалися цією можливістю, що знову ж таки вказує на відсутність індивідуальної роботи кураторів у групі. 61% іноземних студентів все ж таки зверталися до куратора за консультацією і допомогою, та лише 36% з них в результаті отримували затребувану допомогу «часто» або «постійно», а тривожним фактором є те, що більшість респондентів (39%) так і не отримали необхідну допомогу від куратора або отримували її зрідка (табл.№4).

Таблиця №4

Студенти, що ніколи не звертались за допомогою до куратора, вказали, що основною причиною цього є впевненість у власних силах (61%) та сором звертатися за сторонньою допомогою (27%) і лише 12% - невіра у можливості та здатність куратора допомогти.

Процес інтеграції у нове соціокультурне середовище протікає не лише в рамках навчальної діяльності, а і під час проведення позааудиторних заходів, що, сприяє прискоренню даного процесу, а також формує мовну і соціокультурну компетенцію. За ініціативою куратора 56% іноземних студентів відвідують заходи, що проводяться в УПА, і незначна частка 24% - відвідують театри та виставки м. Харкова, таким чином куратори приділяють недостатньо уваги позааудиторній формі виховної роботи. 13% іноземних студентів з ініціативи кураторів їздять на різні екскурсії та відвідують меморіали і пам'ятки культури та історії України.

Лише 3% іноземних студентів приймають участь у наукових конференціях і 4% - приймають участь у спортивних змаганнях.

Частіше спілкування з куратором відбувається через особисті канали так, 15% респондентів підтримують зв'язок з кураторами ще й через соціальні мережі, а ще 44% хотіли б спілкуватися з куратором у соціальних мережах, але не мають такої можливості, через небажання або відсутність такої можливості у куратора.

Більшість кураторів обмежуються спілкуванням лише зі студентами (60%), але 40% підтримують зв'язок з батьками студента також (15% з них спілкуються з батьками студента постійно, а 25% - час від часу). Треба враховувати, що спілкування з батьками іноземних студентів є доволі обмеженим в силу об'єктивних причин, віддаленість країн, відсутність з деякими з них інтернет-зв'язку.

Не дивлячись на недоліки роботи кураторів, що були виявлені у ході дослідження, значна частина студентів-іноземців задоволені роботою куратора своєї групи. 65% усіх опитаних стверджують, що їм пощастило з куратором, що лише підтверджує важливість існування інституту кураторства в академії для студентів-іноземців.

Висновки. Отже, використовуючи результати отримані у ході дослідження інтеграції іноземних студентів до умов і вимог освітнього процесу в УПА, можна зробити висновок, саме цілеспрямована робота кураторів дозволяє полегшити та спростити інтеграцію іноземних студентів у навчальне середовище ВНЗ. Основними є два напрямки роботи кураторів. Перший, - ознайомлення з особливостями навчання у конкретному навчальному закладі: допомога у встановленні контактів з робітниками деканатів, викладачами, українськими студентами, налагодження контактів всередині групи. Другий напрямок в інтеграції іноземних студентів до навчального середовища ВНЗ - ознайомлення з культурним фоном на тлі якого відбувається їх навчальна діяльність, а саме, ознайомлення з містом в якому відбувається навчання, з його культурно-історичними пам'ятками, мистецьким життям, доречними будуть екскурсії іншими містами України. На жаль,

бачимо що лише незначна частка кураторів використовує позааудиторні форми роботи з іноземними студентами. Таким чином, підсумовуючи вищевикладені дані, подальшого дослідження потребують питання можливостей впливу кураторів на процеси побудові міжособистісних взаємин у студентському середовищі, та робота кураторів у напрямку культурної інтеграції іноземних студентів.

Список використаних джерел:

1. Іщенко О. А. Інтеграція іноземних студентів у інтернаціональне середовище: філософсько-освітній дискурс / О. А. Іщенко // Вісник НТУУ «КПІ». Сер. Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2014. – Вип. 1. – С. 75-85.
2. Іщенко О. А. Філософська рефлексія феномену інтеграції іноземних студентів у інтернаціональне освітнє середовище : автореф. дис. ... канд. філософ. наук: спец. 09.00.10 «Філософія освіти» / О. А. Іщенко. – К., 2015. – 19 с.
3. Ременцов А. Н. Социокультурные аспекты адаптации иностранных студентов / А. Н. Ременцов, А. А. Казанцева // AlmaMater (Вестник высшей школы). – 2011. – № 7. – С. 10–14.
4. Сафонова І. А. Аксиологічні засади формування в іноземних студентів університету міжкультурної компетентності : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 14.00.07 «Теорія і методика виховання» / І. А. Сафонова. – К., 2015. – 20 с.
5. Сін Чжефу Педагогічна підтримка адаптації іноземних студентів до навчання у вищих навчальних закладах України: автореф. дис. ... пед. наук: спец. 19.00.05 «Соціальна педагогіка» / Чжефу Сін. – К., 2015. – 20 с.
6. Тихоновський О. В. Особливості педагогічного спілкування на етапі адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ / О. В. Тихоновський // Запорожский медицинский журнал. – 2014. – № 2 (83). – С. 132-134.
7. Шапошникова І. В. Проблеми соціальної інтеграції сучасної студентської молоді / І. В. Шапошникова // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. – Вип. 56. – 2012. – С. 207-213.

References:

1. Ishchenko, OA 2014, 'Intehratsiya inozemnykh studentiv u internatsionalne seredovyshe: filosofsko-osvitniy dyskurs', Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "Kyivskyy politekhnichnyy instytut", Seriya. Filosofiya. Psykholohiya. Pedagogika, iss. 1, pp. 75-85.
2. Ishchenko, OA 2015, Filosofska refleksiya fenomenu intehratsiyi inozemnykh studentiv u internatsionalne osvitnye seredovyshe, Kand.filosof.n. abstract, Kyiv.
3. Remencov, AN & Kazanceva, AA 2011, 'Sociokulturnye aspekty adaptatsii inostrannykh studentov', AlmaMater (Vestnik vysshej shkoly), no. 7, pp. 10–14.
4. Safonova, IA 2015, Aksiolohichni zasady formuvannya v inozemnykh studentiv universytetu mizhkulturnoyi kompetentnosti, Kand.ped.n. abstract, Kyiv.
5. Sin Chzhefu 2015, Pedagogichna pidtrymka adaptatsiyi inozemnykh studentiv do navchannya u vyshchyykh navchalnykh zakladakh Ukrainy, Kand.ped.n. abstract, Kyiv.
6. Tykhonovsky, OV 2014, 'Osoblyvosti pedagogichnoho spilkuvannya na etapi adaptatsiyi inozemnykh studentiv do navchannya u VNZ', Zaporozhskij medicinskij zhurnal, no. 2 (83), pp. 132-134.
7. Shaposhnykova, IV 2012, 'Problemy sotsialnoyi intehratsiyi suchasnoyi studentskoyi molodi', Sotsialni tekhnolohiyi: aktualni problemy teorii ta praktyky, iss. 56, pp. 207-213.

Стаття надійшла до редакції 17.08.2015р